

**System wsparcia osoby uzależnionej – mieszkańca Domu
Pomocy Społecznej, w celu wzmocnienia działań
terapeutyczno – rehabilitacyjnych.**

Spis treści:

Wstęp	str. 3
Założenia systemu wsparcia osoby uzależnionej	str. 5
Specjalistyczne szkolenia dla pracowników Domów Pomocy Społecznej	str. 7
Specjalistyczne szkolenia dla pracowników Domu Pomocy Społecznej ul. Rozrywka 1 w Krakowie	str. 9
Postępowanie kwalifikacyjne	str. 9
Prowadzenie działań terapeutyczno – rehabilitacyjnych	str. 10

Wstęp

Problemy związane z uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych stanowią poważny problem wśród mieszkańców Domów Pomocy Społecznej (w tym również na terenie miasta Krakowa)(źródło: *Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011 – 2014*). Skutki przyjmowania substancji psychoaktywnych są widoczne w wymiarze ekonomicznym, zdrowotnym oraz w relacjach interpersonalnych. Skuteczne rozwiązanie problemu uzależnień na terenie Domów Pomocy Społecznej wymaga systemowych, wieloetapowych, długoterminowych działań oraz współpracy różnych instytucji. Uruchomienie specjalistycznego Domu Pomocy Społecznej w 2011 roku, stwarza możliwość rozpoczęcia budowy **Systemu wsparcia osoby uzależnionej – mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, w celu wzmocnienia działań terapeutyczno – rehabilitacyjnych.**

Uruchomienie Domu Pomocy Społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu wpisuje się między innymi w następujące programy strategiczne:

- **Narodowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011- 2015**, przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 22 marca 2011 roku.

Program został opracowany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na podstawie art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Jednym z zadań Narodowego Programu jest powstanie Domu Pomocy Społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, które wpisane jest w:

Problem I – szkody zdrowotne wynikające ze spożywania alkoholu,

Cel strategiczny 1 – ograniczenie szkód zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu,

Cel cząstkowy – 1.3. – poprawa stanu psychofizycznego i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od alkoholu

Zadanie – 1.3.8. – wdrożenie systemu pomocy psychologicznej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu ze współwystępującymi zaburzeniami psychicznymi, niesłyszących, osób przebywających w instytucjach całodobowego wsparcia;

Działanie - powstanie domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu.

Proponowanymi realizatorami zadania są m.in: jednostki samorządu terytorialnego;

- **Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2008 – 2013** przyjęty Uchwałą Nr XVII/220/08 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 31 marca 2008 roku.

Cel nadrzędny – zmniejszenie rozmiarów negatywnych skutków o charakterze rodzinnym, społecznym i zdrowotnym związanych z nadużywaniem i uzależnieniem od alkoholu,

Cel operacyjny 3 – zwiększenie liczby osób uzależnionych i współuzależnionych podejmujących leczenie,

Zadanie 3.1 – zwiększenie dostępności do leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych wdrażanie i wspieranie specjalistycznych programów terapeutycznych w placówkach odwykowych.

Zadanie 3.6 – Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze pomocy osobom uzależnionym.

Proponowanymi realizatorami zadań są m.in. jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego.

- **Strategia Rozwoju Krakowa** przyjęta Uchwałą Nr LXXV/742/05 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2005 roku.

Cel Strategiczny I – Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu;

Cel operacyjny I-5 – Zapewnienie mieszkańcom właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego;

- **Strategia Rozwoju Problemów Społecznych** przyjęta UCHWAŁA NR V/51/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 31 stycznia 2007 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa, na lata 2007 – 2013 oraz Harmonogram Realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa na lata 2010 – 2013 przyjęty Uchwałą NR C/1335/10 z dnia 12 maja 2010 roku, w sprawie przyjęcia Harmonogramu Realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa na lata 2010 – 2013.

Kierunek priorytetowy: „Intensyfikacja działań zapobiegających negatywnym zjawiskom powodującym powstawanie zjawiska wykluczenia społecznego” oraz „Dążenie do

zapewnienia niezbędnego wsparcia w reintegracji społecznej osób, rodzin i grup społecznych podlegających społecznemu wykluczeniu”.

- **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2013** przyjęty uchwałą Nr LXIV/930/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 9 stycznia 2013 roku.

Priorytet - zmniejszenie zdrowotnych i społecznych skutków używania alkoholu poprzez prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych.

Celem działań readaptacyjno – rehabilitacyjnych oraz terapeutyczno – opiekuńczych skierowanych do mieszkańca Domu Pomocy Społecznej jest zaprzestanie lub ograniczenie używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zmiana nawyków indywidualnych, podtrzymujących uzależnienie. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania

- pracę w obszarze motywacji do zmiany sposobu życia mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, poprzez terapię zajęciową oraz dnia codziennego,
- uczenie umiejętności społecznych, rozmowy indywidualne i spotkania grupowe,
- stwarzanie warunków zdrowego stylu życia hamującego rozwój patologii zdrowotnych i społecznych, z uwzględnieniem oddziaływań na system do którego osoba wróci po programie oferowanym w Domu Pomocy Społecznej,
- analiza wybranych obszarów funkcjonowania w kontekście uzależnienia.

I. Założenia systemu wsparcia osoby uzależnionej.

Ze względu na specyfikę uzależnienia, mieszkańcy Domów Pomocy Społecznej nie łączą swoich problemów zdrowotnych oraz społecznych z nadużywaniem substancji psychoaktywnej. W miarę postępowania uzależnienia u osób przyjmujących substancje psychoaktywne zaczynają pojawiać się zniekształcenia w sferze poznawczej, emocjonalnej oraz zmiany osobowości. Gdy mechanizmy chorobowe związane z uzależnieniem są aktywne, rozmowa na temat konsekwencji picia lub używania innych substancji psychoaktywnych jest trudna. Pacjent tworzy i przedstawia swoją rzeczywistość posługując się mechanizmami zniekształcającymi myślenie, które pozwalają na dalsze trwanie w nałogu.

Dodatkowym psychologicznym mechanizmem utrudniającym wycofanie się

z używania substancji psychoaktywnych jest nałogowe regulowanie emocji. Osoba przez wiele lat radziła sobie ze stanami emocjonalnymi poprzez sięganie po alkohol, leki itp. celem szybkiego osiągnięcia ulgi. Nie chce zrezygnować z dotychczasowych sposobów radzenia sobie z napięciem fizycznym i psychicznym. Rozumienie funkcjonowania psychologicznego i społecznego osoby uzależnionej jest pomocne w motywowaniu do podjęcia leczenia uzależnienia. Duży obszar oddziaływań względem osób uzależnionych mieszkańców Domów Pomocy Społecznej zajmować będzie praca nad wzmacnianiem motywacji do zmiany zachowań w oparciu o Transteoretyczny model zmiany autorstwa J.O. Prochaska, J.C. Norcross oraz C.C. DiClemente.

Analiza gotowości osoby do podjęcia terapii i dokonania zmian w swoim życiu będzie się odbywała na kilku etapach:

- przed przyjściem do programu DPS,
- w trakcie pobytu w DPS,
- po powrocie do macierzystego DPS lub środowiska.

Z tego względu w całościowym systemie uwzględniono szkolenia dla kadry pracującej w DPS w zakresie podstawowych umiejętności pomocy osobom uzależnionym oraz dialogu motywującego.

Zasadniczym oddziaływaniem względem uzależnionego mieszkańca Domu Pomocy będzie program terapeutyczno - opiekuńczy wspomagający readaptację społeczną zwany dalej programem readaptacji.

Podstawami teoretycznymi opracowanego autorskiego programu są m.in. zagadnienia z obszaru:

1. dialogu motywującego do zmiany zachowań;
2. redukcji szkód związanych z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych;
3. wiedzy na temat funkcjonowania społeczności Domu;
4. wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych;
5. wiedzy na temat współistniejących zaburzeń psychicznych u osób uzależnionych oraz funkcjonowania osób z tzw. podwójną diagnozą;
6. problematyki psychologicznej wieku podeszłego;
7. ogólnej wiedzy z zakresu psychologii klinicznej, neuropsychologii, psychoterapii uzależnień oraz psychoterapii.

Realizacja założeń programu readaptacji odbywać się będzie w oparciu o zespół interdyscyplinarny współpracujący ze sobą na rzecz mieszkańca Domu.

II. Specjalistyczne szkolenia dla pracowników Domów Pomocy Społecznej.

1. Prowadzenie specjalistycznych szkoleń dla pracowników Domów Pomocy Społecznej na terenie Krakowa w zakresie motywowania do podjęcia zmiany oraz zagadnień związanych z funkcjonowaniem psychospołecznym osób uzależnionych.

Proponowany będzie cykl 24 godzin szkoleniowych z zakresu dialogu motywującego oraz pomocy psychologicznej osobom uzależnionym.

Celem tego bloku zajęć jest poszerzanie wiedzy i umiejętności w zakresie pracy motywacyjnej z uzależnionymi od alkoholu lub pijącymi szkodliwie mieszkańcami Domów Pomocy Społecznej oraz umiejętności w przygotowywaniu osób z problemem nadmiernego picia do programu readaptacyjnego w Domu Pomocy Społecznej.

Osoby kierowane do Domu Pomocy Społecznej ul. Rozrywka 1 powinny być zmotywowane do udziału w programie readaptacyjnym, czyli muszą dążyć do dokonania zmiany w swoim dotychczasowym życiu.

Dodatkową ofertą mogą być spotkania superwizyjne dla osób chcących poszerzać swoje kompetencje w pracy z osobami z problemem uzależnień zamieszkałych na terenie Domów Pomocy Społecznej.

2. Przeprowadzenie szkolenia kadry kierowniczej Domów Pomocy Społecznej w Krakowie w zakresie budowania systemu wsparcia oraz zasad współpracy.

Celem szkolenia będzie zapoznanie z ofertą Miejskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie w zakresie budowania systemu wsparcia osoby uzależnionej – mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, na terenie Gminy Miejskiej Kraków. Omówione zostanie funkcjonowanie psychologiczne i społeczne osób uzależnionych oraz transteoretyczny model zmiany zachowania. Uzgodnione zostaną warunki współpracy

międzyinstytucjonalnej przygotowującej do przyjęcia mieszkańca do DPS oraz dalszej pomocy mieszkańcowi, który odbył program readaptacyjny w DPS.

3. Przeprowadzenie specjalistycznego szkolenia pracowników Domów Pomocy Społecznej przygotowujące do dalszych oddziaływań wzmacniających zmianę zachowania mieszkańca, który odbył program readaptacyjny w DPS ul. Rozrywka 1A.

Celem szkolenia będzie rozszerzenie wiedzy oraz poszerzenie umiejętności w zapobieganiu nawrotom. W zagadnieniach podstawowych będzie to kontynuacja szkolenia dotyczącego motywowania do podjęcia terapii oraz zagadnień związanych z funkcjonowaniem psychospołecznym osób uzależnionych. Nacisk zostanie położony na budowanie systemu wsparcia osobom uzależnionym w Domach Pomocy Społecznej. Dla osób kontynuujących szkolenia oferowane będzie 8 godzin szkoleniowych.

Dla osób, które nie uczestniczyły w szkoleniu części I oferowane będą 24 godziny szkoleniowe.

W pierwszej kolejności zostaną przeprowadzone szkolenia dla pracowników Domów Pomocy Społecznej z terenu Gminy Miejskiej Kraków. W dalszej kolejności planujemy prowadzić szkolenia dla pracowników Domów Pomocy Społecznej z całego kraju.

III. Specjalistyczne szkolenia dla pracowników Domu Pomocy Społecznej ul. Rozrywka 1 w Krakowie.

Przeprowadzenie specjalistycznego szkolenia kadry Domu Pomocy Społecznej, mającego na celu przygotowanie do współpracy w zespole interdyscyplinarnych zajmującym się mieszkańcami DPS w zakresie codziennego funkcjonowania oraz oddziaływań readaptacyjnych.

Tematyka 50-cio godzinnego szkolenia obejmować będzie:

- wprowadzenie w problematykę uzależnień i metod oddziaływania względem osób uzależnionych. Problematyka podwójnych diagnoz – możliwości terapeutyczne i ograniczenia;

- rozpoznanie wstępne problemów i ustalanie adekwatnych oddziaływań;
- nauczenie zasad wywiadu motywacyjnego oraz umiejętności określania stadiów zmiany i dobierania adekwatnych metod oddziaływania;
- budowanie Zespołu – filozofia pomagania osobom uzależnionym w DPS. Na styku pomoc społeczna a pomaganie osobom uzależnionym.

IV. Postępowanie kwalifikacyjne.

1. Przygotowanie osób uzależnionych od alkoholu – mieszkańców DPS do uczestnictwa w programie readaptacyjnym.
  - a. Przygotowanie dokumentacji:
    - sporządzenie wniosku w sprawie przyjęcia do Domu Pomocy Społecznej;
    - przygotowanie dokumentacji medycznej i ewentualnie psychologicznej;
    - przygotowanie wywiadu środowiskowego.
  - b. Przygotowanie pacjenta:

w przypadku występowania tzw. ciągów alkoholowych skierowanie do oddziału leczącego alkoholowe zespoły abstynencyjne.
2. Przeprowadzenie postępowania kwalifikacyjnego.
  - a. Spotkanie mieszkańca z Zespołem Kwalifikacyjnym, które składać się będzie z trzech części:
    - spotkanie z psychologiem klinicznym/psychologiem oraz specjalistą psychoterapii uzależnień,
    - spotkanie z lekarzem internistą lub lekarzem psychiatrą;
    - przeprowadzenie wywiadu przez pracownika socjalnego DPS przy ul. Rozrywka 1.
  - b. Analiza dokumentacji dostarczonej przez podstawowy Dom Pomocy Społecznej.
  - c. Wydanie opinii kwalifikacyjnej.
  - d. Zawiadomienie wnioskodawcy oraz Domu Pomocy Społecznej/ MOPS o zakwalifikowaniu do DPS, w którym czas pobytu będzie trwał od 3 do 12 miesięcy.
3. Skierowanie mieszkańca do objęcia programem readaptacyjnym.

Okres pobytu w Domu Pomocy Społecznej zostanie określony przez Komisję Kwalifikacyjną (może on ulec zmianie w trakcie przygotowywania oraz trwania

indywidualnego programu readaptacji, o czym zdecyduje zespół terapeutyczno - opiekuńczy).

V. Prowadzenie działań terapeutyczno – rehabilitacyjnych wspomagających readaptację społeczną.

Pomoc osobom uzależnionym z różnego typu deficytami oraz zaburzeniami psychicznymi i zachowania wymaga indywidualizacji i odpowiedniej kwalifikacji do programu readaptacyjnego. Osoby uzależnione lub pijące szkodliwie mieszkające w Domach Pomocy Społecznej mogą korzystać z programów oferowanych w placówkach ambulatoryjnych, dziennych oraz stacjonarnych leczenia odwykowego. Doświadczenie kliniczne pokazuje jednak, że mała ilość osób uczestniczy w oferowanych w placówkach leczenia odwykowego programach terapeutycznych, gdyż są zbyt wymagające lub niewystarczające dla tej grupy odbiorców.

Długoterminowy program readaptacyjny zapewnia kompleksowe oddziaływania dla mieszkańców Domu pod względem terapeutyczno – opiekuńczym, daje możliwość poprawy codziennego funkcjonowania. Osoby kierowane do Domu Pomocy Społecznej nie mogą mieć poważnych zaburzeń somatycznych i/lub psychiatrycznych, które uniemożliwiałyby aktywne korzystanie z programu oferowanego w Domu Pomocy Społecznej.